

ПОХОДЖЕННЯ ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Паламарчук В.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: к.філолог.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС Янковська Г.В.

У наукових інституціях України існує картотека реєстру слів української мови загальним обсягом приблизно від 3-х до 4-х мільйонів. Серед усього словесного різноманіття наявні і спеціальні слова, які сприяють професійному порозумінню. Їх називають термінами. Юридична лексика не є виключенням. На сьогодні не вироблено чітких вимог до юридичних термінів. Існують лише загальні, що сформульовані в національному стандарті України. Серед науковців також немає єдиної думки щодо цієї проблеми. Більшість з них наголошують, що такими ключовими вимогами є: однозначність, системність, точність, нейтральність та мовна правильність. Питання про походження юридичних термінів порушується дуже рідко.

Походження юридичних термінів неможливо розглядати, не дослідивши історичні умови, у яких розвивалась Україна, а відтак і її мова. Хоча значна частина правничих термінів і має українське коріння, проте наявна велика кількість запозичених. Причиною цього є переважно історичні умови функціонування держави, вплив країн з розвиненою терміносистемою. Цей факт не можна назвати негативним, оскільки більшість запозичених юридичних термінів уже увійшли до юридичної термінології і складають частину юридичної терміносистеми.

Таким чином, юридична термінологія як сукупність правничих термінів неоднорідна за своїм складом. За генетичними ознаками юридичну термінологію можна поділити на дві групи: питомі та запозичені. Ядро юридичної термінології складають питомі юридичні терміни, які споконвічно належали українській мові та належали до індоєвропейського, праслов'янського, власне українського лексичного фонду. Серед запозичених виділяють із слов'янських (русизми, церковнослов'янізми, полонізми та ін.) та неслов'янських мов (латинізм и, грецизми, германізми, галліцизми, англіцизми та ін.).

Використання запозичених слів є неминучим у час, коли в українському законодавстві проголошений пріоритет міжнародного права над національним, розширення міжнародних зв'язків, орієнтація на міжнародні стандарти. Найпоширеніший поділ запозичень - за характером, зокрема виокремлюють варваризми, вкраплення, екзотизми, запозичені слова, іншомовні слова, інтернаціоналізми, калька. Утім не слід і зловживати використанням запозичень в юридичних текстах, адже їх надмірність призводить до незрозумілості висловленого, повідомленого, його неясності.

У науковій роботі було проведено дослідження правничих термінів щодо їх походження. За основу взято тлумачний словник юридичних термінів за редакцією професора В.Г. Гончаренка. Метою дослідження було з'ясування кількісного співвідношення питомих та іншомовних юридичних термінів української мови. Проведений аналіз дав можливість зробити такі висновки. У сучасній юридичній термінології іншомовних правничих термінів на 14% більше, ніж українських. Серед іншомовної

термінології найбільше запозичень з латинської мови (60%). Водночас чимало запозичень і з англійської (11%), французької (10,5%), грецької (7%) мов.

СУТНІСТЬ ТЕРМІНА «ОЦІНОЧНІ ПОНЯТТЯ»

Олефіренко Ю.Л., студент ННПШ НАВС

Науковий керівник: к.філолог.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННПШ НАВС Янковська Г.В.

За сутністю ознак змісту поняття розрізняють юридичні терміни точного значення та оціночні поняття. Терміни, що виражають оціночні поняття, належним чином не пояснені і підлягають оцінюванню у кожному конкретному випадку: тяжка образа, особливо тяжкі наслідки, поважна причина, розумна плата за використання майна, особливо цінне майно та ін. іноді у законодавстві наявне «орієнтовне» визначення таких термінів: розумний строк - найкоротший строк розгляду і вирішення адміністративної справи, достатній для надання свосчасного (без невинуватених зволікань) судового захисту порушених прав, свобод та інтересів у публічно - правових відносинах (з Кодексу адміністративного судочинства України). Утім межі такого строку в кожному конкретному випадку все-таки будуть різними.

Наразі у юридичній літературі немає єдиного бачення щодо визначення терміна «оціночне поняття», хоча й вперше до наукового обігу він був введений ще у 1956 році професором С.і. Вільнянським. Особливу увагу на цей термін науковці звернули після появи монографії В.Н. Кудрявцева «Теоретичні основи кваліфікації злочинів», у якій оціночні поняття тлумачилися як поняття, зміст яких визначається не тільки законом або підзаконними нормативно-правовими актами, а й безпосередньо по суті справи.

Подальші наукові визначення значно розширили істотні ознаки дефініції цього терміна (див. праці таких науковців, як Т.В. Кашаніна, Косовича В. Пітецького В.). Суттєвою ознакою дефініції оціночного поняття є визначення змісту не стільки нормативно-правовими актами, як змістом конкретних справ. Як відомо, джерелом оціночних понять є переважно літературна мова, саме тому вважаємо, що під час тлумачення таких понять потрібно у тому числі відштовхуватися і від загальноприйнятого значення того чи іншого поняття певної національної мови.

Науковець Н. івакіна розрізняє кількісні та якісні оціночні поняття. Кількісні оціночні поняття, за класифікацією дослідниці, мають параметри, які відображають ступінь вираження ознак, їх інтенсивність: злочин невеликої тяжкості, достатня підстава, більш тривалий строк. Натомість якісні оціночні поняття виражають властивості, ознаки узагальнених явищ залежно від ціннісної орієнтації: цінні предмети, злісне ухилення, грубе порушення тощо.

Хоча й оціночні поняття мають смислову невизначеність, але дослідники не відкидають їх використання у законодавстві, адже разом з певними недоліками (вирішальний фактор оцінки - суб'єктивна думка судді; оціночне поняття не можна ні довести, ні спростувати;